

Değerler Eğitimi ve Ahilik İlkeleri

Mustafa Çoban

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Kahramanmaraş
mcoban6@hotmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4627-1837>

Derleme

Geliş Tarihi: 11.09.2017 Revize Tarihi: 10.12.2017 Kabul Tarihi: 09.02.2018

Atf Bilgisi

Çoban, M. (2018). Değerler Eğitimi ve Ahilik İlkeleri, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 87-102. Doi: 10.31592/aeusbed.337602

ÖZ

Fütüvvet geleneğinin etkisiyle tesis edilmiş ve XIII-XX. yüzyıllar arası mevcudiyetini devam ettirmiş olan ahilik, ferdî, iktisadî, sosyal ve kültürel hayatımızda önemli etkileri olmuş bir esnaf teşkilatıdır. Esnafın belirli ilkeler etrafında eğitilerek sosyalleşmesinin sağlanması, ticarî hayatta oluşturulan güvenle sosyal sermayeye katkıda bulunması ahilik kurumunun önemini bir kat daha arttırmıştır. Günümüzde toplumun sıkça şikâyet ettiği konulardan birisi de ticarî hayatı dizayn eden ilkelere sapılması sonucunda güven kaybı ve insanımızın ticarî faaliyetlerde aldanma, kaybetme endişesi taşımasıdır. Ahilik teşkilatının kuruluşunda Ahi Evran önemli bir role sahiptir. Ahilik teşkilatında eğitime özel bir önem verilmiştir. Ahilikte şunlar önemlidir: İnsanı kâmil bir hale getirmek, bireyi çocukluğundan itibaren hayata hazırlamak, mensuplarını bir mesleğe sahip insanlar olarak yetiştirebilmek, vatan savunması, otorite boşluğunun doldurulması için askeri güç kullanmak, kültür ve sanat erbabı yetiştirmek vs. Sosyal bir problemin özünü teşkil eden bu konu aslında ekonomi-ahlâk dengesi şeklinde ele alınabilir. Literatür taraması yoluyla yapılan bu araştırma sonucunda geçmişte yaşanan önemli bir tecrübenin günümüz problemlerinin çözümüne katkı sağlayarak sosyal sermayenin artışında, sosyal huzurun sağlanması ve değer kaybının önlenmesinde önemli etki yapabileceği değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Ahilik, fütüvvet, Ahî Evran, eğitim, ahlâk, ticaret

Values Education and Principles of Akhizm

ABSTRACT

It was established under the influence of the tradition of Fütüvvet and who has maintained its existence XIII-XX. centuries Akhizm is a tradesman organization private, economic, social and cultural life in our lives. The importance of Akhizm institution has increased one more time that ensuring that crafts men are educated and socialized around certain principles to contribute to social capital with confidence created in commercial life. Ahi Evran has an important role in establishment of Akhizm organisation. In Akhizm organisation, education had an importance. The followings are important in Akhizm: To turn people in a more perfect person, to get a person ready for life from his/her childhood, to grow their members as people having an occupation, to use military force for defending land and for filling the authority gap, to grow people in culture and etc. This issue which is the core of a social problem, can in fact be considered as economic-moral balance. As a result of this research made through literature review, it is evaluated that an important experienced person in the past can make a significant effect in increasing social capital, securing social peace and avoiding depreciation by contributing to solution of present problems.

Keywords: Akhizm, fütüvvet, Ahî Evran, education, moral, trade

Giriş

Eğitim, kişiye kendisinin de yaşayarak katkı sağladığı bir süreçte istendik, kalıcı, iz bırakıcı davranış değişikliğini amaçlamaktadır. Bu davranış değişikliğinin gelecek nesillere kültürleme yoluyla aktarılması hem nesiller arası birlik ve tesanüdü hem de kültürel tecrübenin asırlarca yaşamasını sağlayacaktır. Kültürün kişi de hızlı sosyalleşmeyi sağladığını, toplum içerisinde pasif nesne olmak yerine aktif özne konumuna gelmesinde önemli rol oynadığını söylemek de mümkündür.

Değerler eğitimini oluşturan ve toplumların bir arada yaşamalarına çok önemli katkılar sağlayan unsurlar da aslında istendik davranış manzumesi olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla değerler eğitiminde ele alınan konular din ve ahlâk eğitiminin hedef cümlelerini oluşturabilir. Bu

çalışmada ele alınan ahilik ilkeleri değerler eğitimi açısından incelenecektir. Zira referansları genellikle dinin referansları ile uzlaşan ahilik ilkeleri XIII. yüzyıldan bugüne değin hem kadim kültürümüzün hem de yaşadığımız coğrafya ve tarihimizin kıymetli bir mirası olarak görülmektedir.

Değer ve Değerler Eğitimi

Değer

Değer, arzu edilen, ilgi ve ihtiyaç duyulan şeydir. Değer kavramı olması gerekeni ifade eder; teoriden çok, amelî/pratik bir karakter taşır. Yani ideal ve eyleme yöneliktir (Bolay, 2013). Bir şeyin tam karşılığı, kıymet, baha, lâyıık, sezâ, bir şeyin sahip olduğu yüksek vasıf, kıymet, ehliyet, kabiliyet, kadir itibar (Doğan, 1996) anlamlarına gelir. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, değdiği karşılık, kıymet, bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, yüksek ve yararlı nitelik, üstün, yararlı nitelikleri olan kimse, kişinin isteyen, ihtiyaç duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey, bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı (TDK, 1998); bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlar (Özgülven, 1999); insanların davranışlarına ilişkin tercihlerinde, bu davranışlarını doğrulamada ve kendileri de dâhil tüm insanları ve olayları değerlendirmede kullandıkları kriterler (Karakitapoğlu, 1996) veya bireyin nasıl davranması gerektiğine ilişkin içselleştirilmiş bir inanç (Meglino ve Ravlin, 1998) olarak farklı biçimlerde tanımlanabilir. Bu doğrultuda, bireyin davranışını şekillendiren temel unsurlardan biri olan değer; sistemli ve güçlü bir inanç olduğunu söylemek mümkündür.

Değer (wert, value, valeur, kıymet) kavramı, felsefe, psikoloji, sosyoloji ve yönetim gibi birçok bilim alanlarında kullanılmaktadır. Değer sadece din ve ahlakın değil, farklı disiplinlerin ekonomi, felsefe, estetikte de inceleme konusudur; hayatın içinde yer alan bilgi, duygu ve düşüncelerde yaşatılan; hayatı anlamlandıran bir kavramdır. İnsanın bilinçli bir şekilde davranışlarında ölçü olarak kabul ettiği, içselleştirdiği, zıttı davranışlarda suçluluk duyarak utanma duygusu şeklinde tezahür edecek bir algı biçimidir.

Eğitim

Tahsil, terbiye, eğitmek, maarif anlamında (Doğan, 1996); çocuğun topluma intibak etmek üzere hayat hazırlanması (Yavuz, 1998); bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci (Ertürk, 2013; Memduhoğlu ve Yılmaz, 2012) veya doğaya, topluma, sanata, tüm varlık, bilgi ve değer alanına yönelik öğretim, tanıtım tecrübe, eylem ve her türlü eğitsel durumu ifade etmek üzere kullanılan zengin bir kavramdır (Köylü ve Altaş, 2014).

Terim olarak ise çocuğu ya da genci belli amaçlar doğrultusunda yetiştirme, bireyin davranışlarında istenilen değişikliklerin meydana getirilmesi için kasıtlı ve planlı olarak oluşturulan düzenlemeler ve yaşantılar anlamına gelir (Köylü ve Altaş, 2014). Tanımda her ne kadar çocuk ve genç ele alınmış olsa da aslında bireyin doğumundan ölümüne kadar eğitimi söz konusu ise, genel anlamda insan da denilebilir.

Değerler eğitimi

Değerler eğitimi batı aydınlanma döneminde sosyal hayattan dışlanarak kendisine yeni bir mecra bulması beklenen kilise ve dinin, sonraları ortaya çıkan “Din eğitimi kim verecek?” sorusuna cevap arandığında ortaya atılarak, din eğitiminin yerini alması için tartışılan bir konudur. Değerler eğitimi hem din konusunda doğru olmayan uygulamalar ile zihinlerde yerleşen yanlış algı, hem kilisenin din eğitimi vermesine karşı çıkma düşüncesi, hem de devletin din eğitimi vermesinin aydınlanma düşüncesine zıt olduğu fikri sonucunda gündeme gelmiştir. Küreselleşme sonucu dünyada yeni nesilde ortaya din ve dindarlık problemi değerler eğitimi dünya ölçeğinde bir disiplin olma sürecine sokmuştur. Değerler eğitimi, içerik açısından ele alındığında özellikle bireysel, sosyal ve ulusal ölçekte eğitim vasıtasıyla okul çağındaki gençlerde davranış değişikliğini amaçlamaktadır.

Son dönemde değerler eğitimi hem kavram olarak toplumumuzda daha fazla konuşulmuş, hem de uygulamada, resmî mevzuat içerisinde ders olarak okutulmak üzere yer almıştır. XVIII. Millî Eğitim Şurası (2010) kararları gereğince “Değerler Eğitimi Yönergesi” hazırlanmıştır. Bu kararlarda değerler eğitimi ile ilgili uygulamanın niteliği ve görevlileri hakkında bilgi yer almakta olup özet olarak şöyle ifade edilmektedir. “*Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, çocuklarımızın ve gençlerimizin sahip olduğu değerleri belirlemek için araştırma yapılmalı; programlarda, değer aktarımı yerine ulusal ve evrensel değerlerle ilgili farkındalık kazandıracak yaklaşımlara yer verilmeli; değerlerin bir tercih olduğu bilinci vurgulanarak öğretmenlere değer eğitimi bilinci kazandırılmalı; öğretmen yetiştiren programlara değerler eğitimine yönelik ders konulmalı ve sistemdeki öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarında eğitime yer verilmeli; değer farklılıklarının zenginlik olduğu bilinci kazandırılmalı; STK’larla iş birliği yapılmalı, farkındalık oluşturulması için kitle iletişim araçlarından faydalanılmalı; örnek davranışlar sergileyen öğrenciler ödüllendirilmeli, öğrencilerin akademik başarıları yanında değerlerin oluşumunda önemli yeri olan duygusal, sosyal ve ruhsal zekâ gelişimlerine yönelik de yatırım yapılmalı, “din kültürü ve ahlak bilgisi” dersi çoğulcu bir anlayışla tüm öğretim kurumlarında daha etkin olarak okutulmalıdır (mebk12.meb.gov.tr, 2013)” denilmektedir. Şura kararları değerlerden ve eğitiminden genel çerçeve içerisinde bahsetmekte olup değerlerin niteliği konusuna değinmemiş, amacını eğitim aracılığıyla evrensel değerler konusunda farkındalık oluşturmak şeklinde özetleyerek bunu uygulayıcılara bırakmıştır.*

Değerler eğitimi yönergesinde ise değerle ilgili olarak okullarda yapılacak olan planlamalar ve uygulama esasları tespit edilmiş, bazı değerlerin programda yer alması kararlaştırılmıştır. Bu değerler “*sevgi, sorumluluk, saygı, hoşgörü, duyarlılık, özgüven, empati, adil olma, cesaret, liderlik, nazik olmak, dostluk, yardımlaşma, dayanışma, temizlik, doğruluk, dürüstlük, ail e birliğine önem verme, bağımsız ve özgür düşülebilmeyimserlik, estetik duyguların geliştirilmesi, misafirperverlik, vatanseverlik, iyilik, yapmak, çalışkanlık, paylaşımcı olmak, şefkat-merhamet, selamlaşma, alçakgönüllülük, kültürel mirasa sahip çıkma, fedakârlık*”tır (mebk12.meb.gov.tr, 2013). Bu değerler daha sonra kavramlar listesi haline getirilmiş ve plan dâhilinde aylara göre işlenecek konular belirlenmiş, uygulama da bu şekilde sürdürülmüştür.

Ahîlik

Ahî kelimesinin etimolojisi hakkında bir mutabakat söz konusu değildir (Bıyıklı; 2000). Arapça kökenli *أخي* *kardeşim* anlamına gelmekte iken *ahî* <*ahî*<*akı* gelişimiyle Türkçe’de *eli açık, cömert* anlamına gelen *akı*’dan, diğer bir ifade ile de *kardeş* anlamında Arapça *الأخوة*’den gelmektedir. *Akı; selek, eli açık, koçak, cömert; akıllık cömertlik* anlamına gelen kelimeleri, yazılış tarihi kesin olarak bilinmeyen Atabetü’l-Hakayık (XII. yy.), Kutadgu Bilig (1069), ve Kıyasü’l-Enbiya (XIV. yy.)’da yaygın şekilde kullanılır (Günşen, 2014). Kutadgu Bilig’den şu örnek verilebilir:

“*Kodhgıl mala **akıllık** bolsun mala ayağa*

İddhgıl meni togışga yüvgil mala ulaga”

(Beni bırak, seleklik benim takma adım (lakabım)olsun.

Beni savaşa gönder, bana at yardımı et.) (Atalay, 1999).

Divan-ı Lüğati’t-Türk’te de “Ahî” kelimesinin eli açık, cömert manasında “akı”dan geldiği kaydedilir (Kaşgarlı, 1970, s. 70). Ahî kavramının toplum düzeninde dostluğun kardeşliğin, yiğitliğin, kahramanlığın, bağımsız ve özgür yaşamının; üretimin, iş ve dürüst çalışmanın, devlet ve toplum düzeninin dinamik bir yapıda ilerlemesinin genel adı olmuştur. *Ahî* bir semboldür. Yaratıcı, yapıcı, kaynaştırıcı, bir Türk geleneğinin adıdır. (Karaman, 2014). Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi kaynaklarında, *ahı/ahu* kelimesi *eli açık, cömert* anlamında kullanılmaktadır. *Ahî* kelimesi kullanıldığı yer ve zamana göre ağız ve lehçe değişikliklerine uğrayarak zamanımıza kadar ulaşmıştır. *Akı* ve *akıllık* kelimeleri aynı anlamda Eski Türkçe VIII-XIII. yüzyıldan Osmanlı Türkçesi XV-XX. yüzyıla kadar aralıksız olarak geldiği, Batı Türkçesinde sadece fonetik değişime uğrayarak (*ahî*<*ahı*<*akı*) bugünkü söylenişine ulaştığı ifade edilir. Kelimeye *ahı* deyişle Türkiye Türkçesi ağızlarında rastlanır (Günşen, 2014).

Ahiliğin İslâm'ın ilk asırlarında ortaya çıkan genç sanatkâr ve zanaatkârların bir araya gelmesiyle oluşmuş olan “Fütüvvet” anlayışının bir devamı olduğuna dair görüşler de vardır. Fütüvvet ise, İslâmiyet'in etkisiyle aşiret hayatından yerleşik hayata geçiş sürecinde Arap toplumunda misafirperverlik, cömertlik, yiğitlik gibi anlamlara karşılık gelir (Demirpolat ve Akça, 2004).

Ahiliğin bazı ilkeleri Kur'an ve sünnet temeline dayandırılabilir ancak ahilik ilkeleri sadece bunlardan ibaret değildir; sosyal hayatta ihtiyaç duyulan ilkelere bunlar içerisinde yer alır. İslâmî anlayış içerisinde değerlendirilebilecek olan ahilik, tasavvufta önemli yeri bulunan “uhuvvet”i hatırlatması sebebiyle kısa sürede yayılmış ve kabul görmüştür (Kazıcı, 1996). Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere ahilik sadece bir yaygın veya meslek eğitim kurumu olmakla kalmayıp müntesiplerinin tasavvufi düşünce içerisinde de hâl sahibi olmalarını temine gayret etmiştir. Ahiler, fütüvvet mesleğine bağlı olup, senetlerini Hz. Ali vasıtasıyla Hz. Peygamber'e kadar ulaştırırlar. Ahilik teşkilatı, herhangi bir esnaf teşekkülü değil, aynı zamanda görüşlerini, akidelerini, o vasıta ile yayan bir tarikat olarak görülebilir (Şeker, 1997).

Terim olarak ahilik Ahî Evran tarafından Anadolu'da XIII. yüzyılda kurulup belli bir süre içinde belli kurallarla işlemiş esnaf ve sanatkârlar birliğini ifade etmekte olup kısa zamanda Anadolu'da yaygınlaşmış ve sınırları batıda Eskişehir ve Sultanönü'ne kadar uzanmıştır (Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu, 1973; Turan, 1996).

Ahiliğin ortaya çıkmasında etken olan faktörlerden birisi de Asya'dan Anadolu'ya ticaret amacıyla gelen esnafın yerli Bizanslı sanatkârlar karşısında kabul görmek, rekabet edebilmek ve ticaretleriyle yeni bir hayat tarzı oluşturmak hem sanat ahlâkını yerleştirmek hem de kaliteli olmasını sağlamak zorunluluğuydu (Anadol, 1991; Durak ve Yücel, 2010). Böylece ahilik sadece ekonomik bir kurum olmakla kalmayıp, siyasî, ictimâî, askerî vazifeleri üstlenebilen bir donanıma sahip olmuş ve kent hayatının benimsenmesinde de önemli rol oynamıştır (Durak ve Yücel, 2010).

Ahilik teşkilatının kuruluş amaçları arasında 1. Üyelerinin haklarını savunmak, zanaatlarını yapmaları hususunu teminat altına almak ve 2. Yerleşik düzene geçilmemiş ve siyasî ve ekonomik istikrarın yerleşmemiş olması sebebiyle, devlet yönetim ve otoritesinin zayıflayarak, her an ülkenin saldırı ve işgal tehlikesi ile karşı karşıya bulunulması sonucunda esnaf arasında yardımlaşma ve dayanışmaya ihtiyaç duyulmuş olması sayılabilir (Uçma, 2011).

Yol atası (çıraklık), yol sahibi olma (kalfalık) ve icazet (ustalık) gibi törenler yapılan (Güllülü, 1977) ahilik kurumunda ahî birlikleri devlet otoritesi dışında tamamen ustalar arasında geliştirilmiş iş birliği olarak çalışanların, tüketicinin hatta toplumun ve tabiatın hakkını koruyacak bir sosyal güvenlik mekanizması şeklinde örgütlenmiştir (Durak ve Yücel, 2010). Çıraklıktan, ahî şeyhine kadar olan sınıflandırma, statüler farklılaşması değil, teşkilatta var olan hiyerarşiyi gösterir. Ahi birlikleri içerisinde faaliyette bulunanları –işçi, işveren şeklinde- ayırmaksızın bir arada toplayan teşkilat “menfaat” düzeni değil, uzlaşmaya dayalı bir sosyal düzen oluşturmuştur (Çevik, 1986). Bir başka tasnife göre de üyeler iki kısma ayrılır: Emekliler, güçsüzler, sakatlar ve hastalardan oluşan haricî üyeler; yamak, çırak, kalfa, üstattan oluşan dâhilî üyeler (Ekinci, 1991).

Ahilik teşkilatına giriş de belli meratıpten sonra gerçekleşirdi; zaman içerisinde bazı değişikliklere rağmen üye olmanın iki merhalesi vardı. Teşkilata girecek olan kimse kendisinin üyeliğini kabul edecek, bir asıl azaya müracaat eder. Buna “talib” usta olana “matlub” adı verilirdi. Talip olanda aranılan vasıflar hakkında çok dikkatli olunurdu (Fayda, 1966). Ahiliğe giriş şerbet içmek (şûrb), şed veya peştamal kuşanmak, şalvar giymekle gerçekleşirdi (Kazıcı, 1996).

Ahî Evran'ın Hayatı ve Eserleri

Asıl adı Şeyh Nasîrüddîn Mahmud Ahî Evran b. Abbas olan Ahî Evran- Ahî Evran-ı Velî de deniliyor - (Özköse, 2011) bugün Azerbaycan sınırları içerisinde bulunan Hoy'da 1171'de doğmuştur. Hoy, Türkiye sınırına yakın olup, Tuğrul Bey zamanından bu yana Türklerin yaşadığı bir bölgedir (Demir, 2000). Hakkında çok şey bilindiği düşünülen ve tarihî bir şahsiyet olduğu değerlendirilen Ahî Evran'ın, kişiliği menkıbelere daha çok konu olmuştur. “Yılan, ejderha, kâinat, gök” anlamlarındaki Evran ismi efsanevî kişiliğinin bir işareti olarak ele alınır (Şahin, 1988).

Ahi Evran ilk eğitimini Azerbeycan'da doğum yeri olan Hoy kasabasında kayınpederi Evhâdüddîn Kirmanî'den aldıktan sonra, Maverâünnehir bölgesinde Horosan'a giderek orada ünlü âlimlerden Fahreddin Râzi (1149-1209) ve hükemadan, Felsefe ve Kur'an-ı Kerim tefsirlerini öğrenmiştir (Bayram, 2010).

Debbağ (deri işlemecisi) olan Ahî Evran üstün kabiliyeti ile kısa sürede kalfalığa yükselmiş, usta olduktan sonra da teşkilatta ahî şeyhi olarak görev yapmış, Kırşehir'de dericilik mesleği onun sayesinde şöhret bulmuştur. Ayakkabıcıları gezerken, beğenmediği ayakkabıyı dama atar, bu olay halk arasında; ".....'nın pabucu dama atıldı." şeklinde anlatılır, pabucu dama atılan ustanın kalitesiz mal ürettiği anlamına gelirdi (Kurtulmuş, 2011). Ahîlikte denetim çok önemliydi; kurallara uygun hareket etmeyen ahî birliği üyeleri aleyhine herkes tarafından dava açılabilirdi (Ekinci, 1991). Ahî Evran'ın "Ahî Baba" olmasıyla önemli gelişmeler sağlayan dericilik sanatı bir süre sonra 32 kola ayrılmış ve zamanla Anadolu'da, Balkanlar'da ve Kırım'da gelişmiş, geniş bir örgüt haline gelmiştir. (Çağatay, 1974).

Bir halk filozofu (Bayram, 1981) olan ve Ahîliğin kurucusu olarak kabul edilen Ahî Evran esnaf ve sanatkarları bir birlik altında toplayarak, sanat ve ticaret ahlâkını, üretici ve tüketici çıkarlarını güven altına almak suretiyle, toplumda var olan politik ve ekonomik çalkantılar içinde onların yaşama ve direnme gücüne sahip olmaları sağlanmıştır (Özköse, 2011).

Ahî Evran 1205 yılında Anadolu'ya geldikten sonra Konya, Denizli ve Kayseri'de bir süre ikamet eder, Kayseri'de ikamet ettiği bu sürede bir deri atölyesi kurar (Bayram, 2010). Şehir ve kasabaları gezerek ahîlik teşkilâtının kuruluşu ve yayılışında önemli rol oynar, bilâhare Kırşehir'e yerleşir ve vefatına kadar burada ikamet eder. XI. yüzyılda yazılmış olan Hacı Bektaş Vilâyetnâmesinde, menkıbevî şahıslarla münasebeti ve bu arada Hacı Bektâş-ı Velî (ö.1270) ile olan yakınlığı anlatılmaktadır. 93 yıl yaşadığı anlatılan Ahî Evran'ın hem Hacı Bektâş-ı Velî hem de Mevlâna ile (ö. 1273) ile çağdaş olduğu ifade edilmektedir (Şahin, 1988).

Eserlerinde adı Şeyh Nasîrüddin Mahmud olarak geçen Ahî Evran, kaleme aldığı hiçbir eserinde adını anmamıştır. Ancak anlatım tarzı, eserindeki konu benzerliği, konuları açıklayış metodu, gerek kendi eserlerinde ve gerek bazı olaylara örtülü olarak değinmesi eserlerini tespit etmede yardımcı olmaktadır. Eserleri:

Menahic-i Seyfi: Önsözde I. Alâeddin Keykubad'ın Kırşehir emîri Emîr Seyfüddin Tuğrul'a sunduğunu belirtmektedir.

Metâli 'ü'l-îmân: İman esaslarının ilmihali mahiyetindedir.

Tabsira, s. Allah'ın birliği, sıfat ve fiilleri ile peygamberlik ve maâd meselelerini konu edinir.

Letâif-i Gıyâsiyye: Sırasıyla Felsefe, Siyaset, Fıkıh ve dua ve ibadet hakkında toplam dört ciltten oluşan bir eserdir.

Letâif-i Hikmet: Siyasetnâme türünde bir eserdir.

Âğâz u Encam: Vasiyetnâme türüdür.

Mürşidü'l-kifaye: Ruhun bekası hakkındadır.

Tuhfetü'ş-şekûr: Nüshası bulunmayan, Zehebî'nin Sadreddin Konevî'ye nispet ettiği bu eserden Ahî Evran Şeyh Sadreddin Konevî'ye yazdığı bir mektupta bahsetmekte ve Tâcüddin-i Kâşî için yazdığını bildirmektedir.

Ulum-i Hakiki: Letâif-i-Hikmet'de bahsettiği bu eserin nüshasına rastlanmamıştır.

İlmü't-teşrib: Ahlâk-i Nâsiri'de de söz ettiği bu eserin tıbbâ dair bir eser olduğu anlaşılmaktadır.

Kitabü'l-afâf: Nüshası bulunmayan bu eserin yılanlardan bahsettiği söylenir.

Yezdan-şinaht: Felsefî mahiyetteki bu eser farklı kişilere nispet edilmektedir.

Goşayış-nâme: Eserde Ahî Evran'ın hayatı ve uygulamaları ile anlatımlar bulunmaktadır.

Ahlâk-i Nâsirî: Eserin Hacı Nasîrüddîn-i Tûsî'ye ait olduğu kabul edilmiş ve böyle biline gelmiştir. Fakat Ahi Evran Hacı Nasîrüddîn'in eserleri ortaya çıktıktan sonra Ahlâk-i Nasirî'nin Hacı Nasîr-i Tûsî'ye mal edilmiş macerası takip edilince gerçekten bu eserin de Ahi Evran'ın eserlerinden olduğu şüpheye mahal kalmayacak şekilde anlaşılmış bulunmaktadır.

Müsari 'ü'l-Müsari: Şehristânî'nin İbn Sina'ya reddiye olarak kaleme aldığı Musari veya Musarâa diye bilinen eserine, Şeyh Nasîrüddîn Mahmud bir reddiye yazarak Müsari'ü'l-Müsari adını vermiştir.

Medb-i fakr u zemm-i dünya: Sühreverdî el-Maktul'un Vasiyye'sinin tercümesidir.

Tercüme-i en-Nefsü'n-nâtuka: Ahi Evran'ın İbn Sina'dan yaptığı tercüme eserdir.

Tercüme-i Kitabü'l-bamisin fi usuli'd-din: Fahrüddîn-i Râzî'den yaptığı tercüme eserlerinden biridir.

Tercüme-i et-Teveccübü'l-etemm nabva'l-Hakk: Sadreddin Konevî'nin küçük bir risalesinin tercümesidir. Konevî'nin isteği üzerine uzunca bir önsöz ekleyerek tercüme etmiştir.

Tercüme-i Miiftâbu'l-gayb: Sadreddin Konevî'den tercümedir.

Encümen-i Dust-daran-i: Eser hakkında bilgi mevcut değildir (Küçükdağ vd., 2016).

Ahîlik ve Fütüvvet

Ahî Evran'ın şeyhi Evhadüddîn Kirmânî'dir. Kirmânî'nin başlattığı "Evhadîyye" hareketi XIII. asrın başından itibaren Anadolu'da yayılmaya başlamış, güçlü bir siyasî, fikrî ve tasavvufî oluşum haline gelmiştir. Evhadîyye tarikatı, özellikle I. Gıyaseddin Keyhüsrev ve oğlu I. Alaaddin Keykubad zamanında iktidarın destek ve himayesini görmüştür. Şeyh Kirmânî fütüvvet teşkilatının bir temsilcisi olarak Abbâsî Halifeliği tarafından Anadolu'ya Şeyh-u Şuyûhur'r-Rûm (Anadolu şeyhlerinin şeyhi) olarak gönderilmiştir. Bu bakımdan Evhadüddîn, fütüvvet teşkilatını Anadolu'da kadrolaştıran ve yöneten kişidir. Bu yönü ile o, Anadolu ahî teşkilatının ve bu teşkilatın kadınlar kolu olan Bâciyân-ı Rûm'un teşekkülünde büyük rol oynamış bir isimdir (Bayram, 1993).

Ahîlik ve fütüvvet hem kurumsal hem de fonksiyonel olarak birbirleriyle yakından ilişkilidir. Aslında ahîlik, tasavvufî bir kavram olan fütüvvetin Anadolu'da görünen ictimâî şeklidir. Çünkü Ahîlik temel konularını fütüvvetten almıştır (Demirci, 1992).

Ahî, Arapça'da kardeşim anlamında iken fütüvvette ise bir makam adıdır. Ahî, fütüvvetin ilkelerine uygun olarak işleyişini sağlayan ikinci derecedeki (halife) kişidir. Yiğit (feta, cüvanmerd) ise, fütüvvetin ilk aşamasındaki kişidir (Akkuş, 2005). Önce de bahsedildiği üzere ahîlikteki fütüvvet şalvarı giyme, şed bağlama, ahiliğe girişler, terfi ve merasimler gibi şeklî unsurlar açısından bakıldığında ahîliğin, tasavvuf kültürünün temelleri üzerine tesis edilmiş bir kurum olduğu görülmektedir (Özköse, 2011). Bu, fütüvvet teşkilâtında da söz konusudur. Ancak fütüvvet, ilkeleri teorik yönden ele alırken, ahîlik bu ilkelerin müntesiplerince sosyal hayata uygulanmasını talep etmiştir.

Şehavet (cömertlik) hem fütüvvette hem de ahîlikte önemli temel bir ilkedir. Ahîlik "Ahînin eli, sofrası ve kapısı açık olmalıdır." Derken fütüvvet "evine on kişi davet ettiğinde, dokuz veya on bir kişinin gelmesinden rahatsızlı duymamak" şeklinde ifade etmektedir (Göktaş, 2011). Aslında her iki kurum da "Ey Muhammed! De ki, "Eğer siz rabbimin rahmet hazinelerine sahip olsaydınız, fakirlik korkusunu yine de elden bırakmazdınız. Doğrusu insan çok cimridir." (İsra 17/100). "Onlar cimrilik edip insanlara da cimriliği emrederler. Kim yüz çevirirse Allah zengindir, övgüye layıktır." (Hadid 57/24). Ayetlerinde belirtilen ilkeleri kendi mensuplarının günlük hayatlarında uygulanmasını talep etmişlerdir. Burada da görülmektedir ki ahîlik ve fütüvvet kurumlarını birbirlerinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Tarihî süreç içerisinde bu iki kurum farklı zamanlarda gündeme gelmiş olsalar da birbirinin devamı ve birbirini tamamlayan niteliktedirler.

Ahîlik İlkeleri

Meslek eğitimi vermesinin yanında bir yaygın eğitim kurumu (Akyüz, 2009; Durak ve Yücel, 2010) olduğu ifade edilen ve tasavvufî düsturlarını fütüvvet teşkilatından alan ahîliği bugünkü

anlamıyla esnaf odalarına benzetmek ekonomik anlamda ve bazı işlevleri ile mümkün olsa da özü itibarıyla imkânsız görünmektedir. Sosyal hayatımızın hem modernitenin getirdiği bazı olumsuz algı ve düşüncelerden hem de popüler kültürün zamana bağlı olarak insanımıza dikte ettiği “tükettiğin kadar değer ve itibar kazanırsın” anlamındaki yaşam tarzı, ekonomik hayatı da bu bağlamda etkilemiş, çok üretip çok tüketme, sonucunda çok kazanma arzusu zaman zaman ahlâkî kaygıların göz ardı edilmesine sebep olmuştur. Oysa ahîlik kurumu helâl kazancın paylaşarak, ikram edilerek tayyib olmasını “Kapısı, sofrası ve eli açık; gözü, dili ve beli kapalı” olma ilkesiyle sağlayıp teşkilâtın bir meslek kurumu olmasının yanında nefis terbiyesi ve tezkiyesi anlamında bir tasavvuf kurumu niteliği kazanmasını temin etmiştir.

Bir başka bakış açısıyla ahîlikte verilen eğitimin ahlâkî, askerî ve mesleki olmak üzere üç ana başlıkta toplanabileceği ifade edilse de ahlâk eğitiminin daha baskın olduğu görülür (Demir, 2001; Erken, 2008). Çünkü sosyal hayatın temelinden ahlâkî erdemler çekilip alınırsa geriye sağlam zemine oturacak ilke bulunamaz. Ahî, vicdanını kendi üzerine gözcü koyan adamdır. Helâlden kazanan, yerinde ve yeterince harcayan, ölçü tartı ehli olan, yararlı şeyler üreten ve yardım edendir (Sancaklı, 2010).

Ahîlik teşkilatında eğitime özel bir önem verilmiştir (Ecer, 2001). Ahîliğin eğitim ve öğretimle ilgili amaçları aşağıda sayılanlar olsa da aslında bunlar genel ilkelerin özünü ihtiva etmektedir (Durak ve Yücel, 2010; Erken, 2008). Bu doğrultuda;

- İnsanı kâmil bir hale getirmek,
- Bireyi çocukluğundan itibaren hayata hazırlamak,
- Tavır ve davranışlarında dengeli hareket edebilen, çevresine uyum sağlayan ve başkalarının haklarına riayet etmesini bilen insanlar yetiştirmek,
- Mensuplarını bir mesleğe sahip insanlar olarak yetiştirebilmek,
- Vatan savunması, otorite boşluğunun doldurulması için askeri güç kullanmak,
- Kültür ve sanat erbabı yetiştirmek,
- Dürüst, namuslu üretken bireyler meydana getirmek.
- Egosuna hâkim olmak
- Yaratıcının emirlerine uymak ve yasaklarından sakınmak,
- İyi kalpli, iyiliksever ve cömert olmak,
- Misafirperverlik,
- Kimsenin aleyhinde konuşmamak,
- Hak ve adaletten yana olmak,
- Haklı güçsüzün hakkını, haksız olan güçlüden almasına yardım etmek ahîliğin amaçları arasında sayılabilir.

Toplumsal huzurun, birlik ve beraberliğin tesis edilmesinde önemli bir yeri olan ahîlik kurumunun, sosyal hayatın tümüne yönelik ilkeleri vardır. Her ne kadar zaman zaman ahîlik ilkelerinin Kur’an’dan alındığı ifade edilse de (Erdoğan, 2014) bütün ilkeler için -falan ilkenin kaynağı falan ayet şeklinde- ifade etmek bilimsel açıdan mümkün görülmemekte, ancak ilkelerin ruhu ve özü itibarıyla Kur’an’la çelişmediğini söylemenin daha doğru olduğu düşünülmektedir. Bu ilkeler ile ferdin meslekî ve ahlâkî yönden olgunlaştırılmasının hedeflendiği söylenebilir.

Bu ilkeler gruplandırılarak şöyle sıralanabilir: (Aras, 2012; Aydın, 2011; Bıyıklı, 2000; Çalışkan ve İkiz, 1993; Doğan, 2006; Durak ve Yücel, 2010; Erken, 2008; Ekinci, 2008; Göktaş, 2011; Kantarcı, 2007; İvgin, Ts; Kaya, 2013 Köksal, 2006; Sancaklı, 2008; Tezcan, 1991; Ülgen, 1996;).

İnsan-İnsan İlişkisi

- Kötü söz ve hakaretlerden kaçınmak
- Sır saklamak
- Riyakakâr ve yiyicilerden uzak durmak
- İkramda ve iyilikte bulununca başa kalkmamak
- Gelmevene gitmek, dost ve akrabayı ziyaret etmek
- Yaptığı iyilikten karşılık beklememek
- Maiyyetinde ve hizmetindekileri korumak ve gözetmek
- Örf, adet ve törelere Uymak
- Başkalarının malına hıyanet etmemek
- Dedikodu etmemek
- Hizmette ayırım yapmamak
- Cömert, ikram, kerem ve lutuf sahibi olmak
- Hataları yüze vurmamak
- Dostluğa önem vermek
- Suçluya yumuşak davranmak
- Kötülük edenlere iyilikte bulunmak
- Küçüklere karşı sevgi, büyüklere karşı edepli ve saygılı olmak
- Komşularına iyilik etmek
- Fakirlerle dost olmak, zenginlere, zenginliği sebebiyle itibar etmemek

Allah- İnsan İlişkisi

- Yapılan iyilik ve hayırda hakkın hoşnutluğundan başka bir şey gözetmemek
- Allah'a güvenmek
- Hakkı muhafaza
- Yaratan sebebiyle yaratılanı hoş görmek
- Hakkı söylemek

İş-Sorumluluk İlişkisi

- Bir sanat ve meslek sahibi olmak
- Ahiler birkaç iş veya sanatla değil, yeteneklerine uygun olan tek bir iş veya sanatla uğraşmalı
- Âlimlerle dost olup dostlara danışmak
- İlim sahibi olmalı, ulemayı sevmeli, onlara karşı küçük düşmemeli, öğrendiği bilgileri yerinde ve zamanında kullanmalı
- İşinde ve hayatında güvenilir olmalı
- Başkalarının işlerini gönülden samimi olarak yapmak

İnsan-Ahlak İlişkisi

- Tatlı dilli, güler yüzlü olmak
- Sabır ehli olmak

- Öfkesine hâkim olmak
- Makam ve mevki sahibi iken tevazu sahibi olmak
- Ahdinde, sözünde ve sevgisinde vefalı olmak
- Bela ve musibetlere sabır ve tahammüllü olmak
- İyi huylu ve güzel ahlâklı olmak
- Gözü tok kanaat sahibi olmak
- Eli, kapısı, sofrası açık olmak
- İçi, dışı, özü, sözü bir olmak
- Dünyaya ait şeylerle övünmemek, kibirlenmemek
- Sözünü bilmek ve sözünde durmak
- Utanma duygusuna sahip olmak
- İyiliği emretmek, kötülükten alıkoymak

Aslında ahîlik ilkeleri sadece bu teşkilatla ortaya çıkan değer anlayışı değil, kadim kültürümüzde de bulabileceğimiz güzelliklerdir. Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî de Makalât'ında bu değerlerden bahsetmektedir (Çoban, 2016; Hacı Bektâş-ı Velî, 2011).

Bir başka ifade ile Ahîlik ilkeleri bugün ihtiyaç duyduğumuz, belki de ilerleyen zamanlarda savrulan ticarî ahlâk anlayışımız ile sekülerleşen dünya algımıza karşı bireyin ve toplumun sığınak noktası haline gelecek önemli bir liman olduğu ve bunların genellikle İslam ahlâk anlayışı temeli üzerine oturduğu görülecektir.

Ahîlik İlkeleri İle Değerler Eğitimi Yönergesi'nde Sayılan Değerlerin Birlikte Değerlendirilmesi

<i>Ahîlik İlkeleri</i>	<i>Değerler Eğt. Yönergesi Değerleri</i>
Küçüklere karşı sevgi ile davranmak	Sevgi
İşinde ve hayatında güvenilir	Sorumluluk
ahdinde sözünde vefalı olmak	
Büyüklerle karşı saygılı olmak	Saygı
Yaradan dolayısıyla yaratılan	Hoşgörü
hoş görmek	
İnsanların işlerini samimi	Duyarlılık
gönülden yapmak ve inanç	
ve ibadetlerinde ihlaslı olmak	
Tatlı dilli, güler yüzlü olmak	Nazik olmak
Hak için hakkı söylemekten	Doğruluk
korkmamak	
İşinde ve hayatında doğru ve	Özgüven
güvenilir olmak	
Hakkı korumak	Dürüstlük
hakka riayetle haksızlığı önlemek.	
Ahînin eli, kapısı sofrası açık olmak	Paylaşmak
Sanat ve meslek sahibi olmak	Estetik duyguları önemsemek
Cömert ikram ve kerem sahibi olmak	Misafirperverlik
Makam ve mevki sahibi iken tevazu	Alçakgönüllülük
sahibi olmak	
Kötülük edenlere iyilik etmek	İyilik

komşularına iyilik etmek
Yaptığı iyilikten karşılık beklememek
İyiliği emretmek, kötülükten alıkoymak

Genel olarak Değerler Eğitimi Yönergesi'nde yerel değerler olmakla birlikte evrensel değerlerin daha fazla olduğu görülür. Bunun sebebinin zaman ve şartlara göre ahî teşkilatı içinde yer alan bireyin davranış haline getirmesi istenilen ve eğitimi verilen değerlerin tespit edilmiş olması düşüncesi olabilir. Değerler Eğitimi Yönergesi'nde yer alan değerlerin son dönemde ortaya çıkan meydan okumalara karşı ortaya çıkan savunma mekanizmalarından birisi olduğu düşünülen liderlik ve bağımsız ve özgür düşünmek, kültürel mirasa sahip çıkmak son dönemde gündeme gelen değerler olduğu için ahilik ilkeleri arasında yer almamış olabilir.

Hem ahilik ilkelerinde hem de değerler eğitimi yönergesinde bazen ismen bazen da muhteva olarak birlikte ele alınan değerler olmasına rağmen, yukarıda belirtildiği gibi birisinde ihtiyaca binaen var olduğu düşünülen, ancak diğerinde olmayan değerler de mevcuttur. Aynı ya da yakın muhtevada olmasına rağmen aynı şekilde isimlendirilmeyen değerler de vardır.

Sonuç ve Öneriler

Tarihî süreçte yüzlerce yıl yaşamış devletlerin toplumsal ölçekte sağlam zeminde oturdukları ve güçlü sosyal kurumlara sahip oldukları görülür. Asırlara uzanan mazisiyle tarihimizde silinemez tesirler bırakan ahilik kültür ve felsefesinin yeniden gündeme getirilerek gelecek nesillere aktarılması, seküler düşünce ve popüler kültürün insanda yaptığı ahlâk erozyonu ve nerede biteceği belli olmayan savrulmaların önüne geçilerek dünyaya kadim bir model sunmak ve madde ve mânâ dengesini somut bir şekilde ortaya koymak için bu eğitim kurumunun anlatılması ve anlaşılmasını zaruri kılmaktadır.

Güçlü gelenekler toplumsal problemlerin dönüştürülmesi ve çözümünde önemli bir kaynaktır. Ahilik bizim dünyaya bakışımızda ve problemlerimizin çözümünde insan ve ahlâk eksenli alternatifler sunması bakımından önemli bir sosyal kurumdur. Bu yüzden ahiliği daha iyi anlamamız, medeniyet müktesebâtımızı bütün canlılığıyla maddeden manaya, kuvveden fiile taşıyacak bir idrak ve düşüncenin takipçisi olmamız gerekmektedir. Her türlü pragmatist düşünceden arınarak, ayırım yapmadan insana hizmeti önceleyen ve bunu erdem bilen ahî, arkasında yüzlerce yıl örnek alınacak bir insanlık modelini miras bırakmıştır.

Ahilik ilkeleri, birçok sosyal problemin çözümünde önemli katkılar sağlayabilir. Değerler Eğitimi Yönergesi'nde "Millî, manevî ve kültürel değerlerini tanıyan, bu değerleri benimseyen ve saygı duyan; kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, bireysel ve toplumsal sorunları tanıyan ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığına sahip, üretken bireyler yetiştirilmesini sağlamak" şeklinde ifade edilen değerlerin mazimizde yer alan ve bazen Mevlana, bazen Yunus, bazen Hacı Bektâş-ı Velî bazen de Ahî Evran'ın düşüncelerinde mücessem hale gelmiş değerlerle birlikte müzakere edildiği ve çıkış noktası olarak kullanıldığı düşünülmemektedir. Bu sebeple tarihi bir miras olarak tevarüs ettiğimiz değerlerin zengin manası bu yönergeye yansımamaktadır. Oysa gerek ahlâk ilkeleri gerekse değerler konusunun evrensel yönünden daha çok mahallî ve millî bir yönü vardır. Zikredilen zevâtın düşünceleri de evrensel olmaktan ziyade mahallî ve millîdir. Ayrıca değerler eğitiminde konu edilen değerler soyut, ahilikte bahsedilen ilkeler ise somuttur. Somut olan hedefin gerçekleştirilmesi hem muhteva hem de öğretim ilkeleri açısından daha kolaydır.

Ahilik ilkelerinde ele alınan değerlerin bugün de bireyin, ailenin ve toplumun ihtiyaç duyduğu prensipleri ve davranış şekillerini ihtiva ettiği ifade edilirken, alabildiğine köpürtülen tüketim çılgınlığı ve vahşi kapitalizmin ahlâkî ilkeleri göz ardı ederek ne pahasına olursa olsun satmak için üretmek

düşüncesi, insanımızı hem fedakârlıktan hem diğergâmlıktan, hem sehâvetten, hem de îsardan uzaklaştırmış, sadece kendisini düşünen, egosunun tatmini ile mutlu olan bir tip haline getirmiştir. Bu hem ekonomik hem sosyal hem de ferdî planda travmalar oluşturabilir ki, bugün millet olarak yaşadığımız, ahlakî ve ictimâî problemlerin birçoğunun temelinde ticarî alanda asgarî ölçekte ilkesiz davranmak yatmaktadır.

Günümüzde eline, beline, diline hâkim; eli, sofrası ve kapısı açık insanlara, benmerkezci düşüncenin topluma vereceği zararların önlenmesi ve toplumsal huzurun sağlanması adına çok ihtiyaç vardır.

Ekonomi-Ahlâk dengesi ele alındığı zaman da ahîlik ilkeleri ile ilgili olarak, üzerinde durulması, ilkelerin düşünceden fiile geçirilmesi ve yükseköğretim kurumlarında farklı anabilim dallarında tematik çalışmaların yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Akyüz, Y. (2009). *Türk Eğitim tarihi (M.Ö. 1000-M.S.2009)*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Anadol, C. (1991). *Türk İslam medeniyetinde ahilik kültürü ve fütüvvetnâmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları.
- Araş, O. N. (2012). *Günümüz işletmelerinde ortaklık kültürünün tesisinde ahilik temel ilkelerinin yeri ve önemi*. Kırşehir: SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayınları.
- Atalay, R. (1999). *Divanü lügati-t Türk tercümesi*. Ankara: TDK.
- Aydın, N. (2011). Hz. Peygamber'in sünnetinde ahilik değerler sisteminin temel referansları (ed.) Çavuşoğlu, A. Kayseri: *Ahî Uluslararası Sempozyumu Kalite Merkezli Bir Yaşam Bildiri Kitabı*.
- Bayram, M. (1981). *Anadolu Selçuklulardan günümüze din eğitimi*. Türkiye'de I. Din Eğitimi Semineri. Ankara: A. Ü. İlahiyat Vakfı Yayınları
- Bayram, M. (1993). *Şeyh Evhadü'd-dîn Hâmîd el-Kirmânî ve Evhadiyye Tarikatı*. Konya: Damla Yayınları
- Bayram, M. (2006). *Ahi Evren tasavvufî düşüncenin esasları*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
- Bıyıklı, Y. (2000). *Ahilik*. Trabzon: Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Odası Birliği Yayınları
- Bolay, S.H. (2013). *Aşkın değerler buhranı*. İstanbul: Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, Dem Yayınları.
- Burak, D. M. (2012). *Bireyin toplumsallaşmasında ahiliğin yeri ve önemi*. Kırşehir (Ed.) Ceylan, K. II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu.
- Çağatay, N. (1991). *Ahilik nedir?* Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları
- Çağatay, N. (1974). *Bir Türk kurumu olan ahilik*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. Yayınları.
- Çalışkan, Y. ve İkiz M. L. (1993). *Kültür, sanat ve medeniyetimizde ahilik*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Çevik, İ. (1986). *Endüstriyel mesleki ve teknik öğretimde örgütlenme sorunları*. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Türk ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE), Ankara.
- Çoban, M. (2016). Değerler eğitiminin referansları bağlamında Hacı Bektaş-ı Velî'nin Makâlâtı. *Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 13(1) 1-22.
- Demir, G. (2009). Ahilik ve yükselen değerler. *Görüş Dergisi*. 4(4), 102-117.
- Demirci, M. (1992). Ahilikte tasavvufi boyut, fütüvvet. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 11(26), 83-90.
- Demirpolat, A. ve Akça, G. (2004). Ahilik ve Türk sosyo-kültürel hayatına katkıları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırma Dergisi*, 15, 356-376.
- Doğan, H., (2006). *Ahilik ve örtülü bilgi günümüz işletmecilerine dersler*. Ankara: Ekin Yayınları.
- Durak, İ. ve Yücel, A. (2010). Ahiliğin sosyo-ekonomik etkileri ve günümüze yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 15(2) 151-168.
- Ecer, A. V. (2011). Ahmet Yesevî Dervişi Ahî Evran ve Kayseri'de Ahilik. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 47-64.

- Ekinci, Y. (2008). *Ahîlik*. Ankara: Özgün Matbaacılık.
- Ekinci, Y. (1991). *Ahîlik*. Ankara: Sistem Ofset.
- Erdoğan, R. T. (2014). *Ahîlik ansiklopedisi 1*. Ankara: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Yayınları.
- Erken, V. (2008). *Bir sivil örgütlenme modeli ahîlik*. Ankara: Berikan Yayınları.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Edge Akademi Yayınları.
- Fayda, M. (1966). *Anadolu ahi teşkilatı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Göktaş, V. (2011). *Ahîlik ve tasavvuftaki bazı müşterek ahlâki öğeler*. Ahîlik Uluslararası Sempozyumu. Kalite Merkezli Bir Yaşam, ss. 107-124.
- Günşen, A. (2014). *Ahîlik ansiklopedisi 1*. Ankara: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Yayınları.
- Güllülü, S. (1977). *Sosyoloji açısından ahi birlikleri*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Hacı Bektâş-ı Velî. (2011). *Makalât*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- İvgin, H. (1996). Ahîlerde ahlâkî değerler ve bunların ticarete uygulaması, *1. Uluslararası Ahîlik Kültürü Sempozyum Bildiriler Kitabı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Karakitapoğlu, Z. (1996). *Contemporary value orientations of adults and university students*. Unpublished Master Thesis, METU The Graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Karaman, R. (2014). Türk ahi teşkilatının işleyişi ve çorum tarihinde ahilik. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 93-109.
- Kaşgarlı, M. (1970). *Divan- ı lügat- it Türk I*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Kaya, U. (2013). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Osmanlı'da ahlâk eğitimi*, İstanbul: Dem Yayınları.
- Kazıcı, Z. (1969). *İslam kültür ve medeniyeti*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Köksal, M. F. (2006). *Ahî Evran ve ahîlik*, Kırşehir: Kırşehir Valiliği Yayınları.
- Köylü, M. ve Altaş N. (2014) *Din eğitimi*, İstanbul: Ensar Yayınları.
- Küçükdağ, Y., Erdemir, Y. ve Şahin, B. (2016). *Ahîlik ansiklopedisi 1*. Ankara: TC. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı.
- Meglino, B. M. ve Ravlin, E. C. (1998). Individual values in organizations. *Concepts, Controversies And Research Journal of Management*, 24(3).
- Memduoğlu, H. B. ve Yılmaz, K. (2012) *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özgüven, İ. (1999). Psikolojik testler. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özköse, K. (2011). Ahîlikte ahlâk ve meslek eğitimi. *Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1) 87-103.
- Sancaklı, S. (2008). *Ahîlik ahlâkının oluşumunda hadislerin etkisi*. 1.Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu, 901-928.
- Sancaklı, S. (2010). Ahilik ahlakının oluşumunda hadislerin etkisi. *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-18
- Şahin, İ. (1988). *Ahî Evran*. TDVİA I. 529-530.
- Şeker, M. (1997). *Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Turan, K. (1996). *Ahîlikten günümüze mesleki ve teknik eğitimin tarihi gelişimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu (1973). *Cumhuriyetin ellinci yılında esnaf ve sanatkâr*. Ankara: Güneş Matbaacılık.

Uçma, İ. (2011). *Bir sosyal siyaset kurumu olarak ahilik*. İstanbul: İşaret Yayınları

Ülgen, E. (1996). *Osmanlı ansiklopedisi*. İstanbul: İz Yayınları.

Yavuz, K. (1998). *Günümüzde din eğitimi*, Adana: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Extended Abstract

Akhizm, which aims to educate and socialize trades around certain principles, is an artisan organization that has been influential in our individual, economic, social and cultural life, which has been influenced by the tradition of Futuvvet. Our society is complaining about the deceiving and losing of our people in commercial activities as a consequence of deviating from the principals that regulate commercial life today.

Values education aims to change behavior in school age, especially through individual, social and national scale education, when it is considered in terms of cultural, moral and religious distortions that have recently emerged in societies and constitute serious threats to the future.

Value is what is wanted and needed. The concept of value in theory carries a very, practical / practical character. So it is aimed at ideal and action. One's fullness, wealth, fortune, desire, sense, something high qualifications, assets, ability, ability, power comes to mean. It is the abstract measure that determines the importance of something, the provision of value, the value, the measure of something that can be measured with money, the one with high and useful qualities, the superior and useful qualities, the thing which is in connection with the object as a person, narration by number; a social group or society is treated as a common thought, purpose, fundamental moral principle or belief that is accepted and deemed correct and necessary by a majority of its members in order to provide and maintain its own existence, unity, functioning and continuity.

In the last period, education of value has become more and more talked in our society as a concept, and it has taken place in practice in order to be taught as a course in official legislation. Collected in 2010 XVIII. "Values Education Directive" has been prepared in accordance with the decisions of the National Education Council. These decisions include information on the nature and duties of the implementation of the Values education and are summarized as follows, s. "The Ministry of National Education should conduct a quarterly field survey to determine the Values our children and young people have, Programs should include national and universal values rather than value transfer, and that societies are composed of people with similar preferences; A preference education of value should be educated; All courses that train teachers should be given a course on teaching value and education of values should be included in in-service training programs of teachers in the system; Common values should be emphasized and the wealth of value differences must be made aware of; The program and materials to be used jointly by field teachers should be developed by working together with STKs; Value education should be included in all programs and lessons and in this subject, cooperation should be made with teachers, administrators, students, families and the environment and mass media should be used for awareness building. Rewarding criteria should be made for students who demonstrate exemplary behavior in terms of value education; Importance should be given to research and educational studies aimed at raising awareness of the relationship between media and Values education; Necessary legal arrangements should be made; Besides the academic achievements of the students, investment should also be made towards emotional, social and spiritual intelligence developments which are important in the formation of values; Values should be taught more effectively in all educational institutions with a pluralistic approach to the "religious culture and ethics" course, which plays an important role in education(mebk12.meb.gov.tr, 2013).

It is possible to see the principles which are the necessity of social life as well as the principles based on Qur'an and sunnah. Overall Akhizm directly connected to the understanding of Islamic mysticism in an important place in "brotherhood" to spread in a short time due to the recall and has been accepted. As can be understood from the explanations, Ahiqih tried not only to be a widespread or vocational education institution but also to make the müntesians belong to the Sufi thought.

One of the factors that influenced the emergence of Akhizm was that it was necessary for tradesmen coming from Asia to Anatolia to be able to hold, compete and cultivate a new culture of living against the Byzantine artisans and at the same time to place artistic morality and quality. Thus, Akhi has not only become an economic institution, but also has a military, political, economic, military, and important role in the adoption of urban life.

Apart from the state authority, the Akhis associations are organized as a social security mechanism that will protect the rights of the workers, the consumers and even the society and the nature as cooperation developed completely between the masters.

In Values Education Directive, the words "to recognize, respect and respect national, spiritual and cultural values; To provide them with the training of productive individuals who make positive contributions to themselves, to their families, to the community and to the environment, to working in a union, to be tolerant and to share, to recognize individual and social problems and to search for solutions to these problems." sometimes Yunus, sometimes Hajj Bektash-i Veli, and sometimes in the minds of Akhî Evran, which have been negotiated with the values that have become intricate. For this reason, the rich sense of the values we have inherited as a historical heritage does not reflect this directive. However, both moral principles and values are more local and national than universal. The mentions of the zealists are also local and national rather than universal.

When the economic-moral balance is taken into account, it is thought that the principles of Akhizm should be emphasized, principles should be preconceived, and thematic studies should be done in different branches of higher education in higher education institutions.